

Skarbczyk logopedyczny

Nr 1- STYCZEŃ 2016

Co to jest mowa? Po co mówimy?

Ważnym etapem w życiu każdego człowieka jest nauka mówienia. Mowa jest wspianą umiejętnością, która wyróżnia istoty ludzkie wśród innych istot żywych otaczającego nas świata. Każdy człowiek rodzi się z predyspozycją do mówienia zapisaną w genach, jednak umiejętności wypowiedzenia się nie posiadamy. Uczymy się jej drogą naśladowstwa od najbliższego otoczenia. Dziecko poznaje otaczający świat dzięki rozumieniu mowy, a umiejętność mówienia pozwala mu wyrazić swoje myśli, spostrzeżenia, uczucia i pragnienia, wymieniać informacje i doświadczenia, a także rozwijać zainteresowania. Rozwój mowy dziecka przyspieszają częste kontakty słowne z otoczeniem, a zaniedbania w tym względzie mogą spowodować opóźnienie mowy lub jej zaburzenia. Rozwój mowy jest procesem długim i skomplikowanym, przebiega stopniowo i powoli według własnego tempa, pod wpływem działania wielu czynników zewnętrznych i wewnętrznych, a prawidłowy rozwój mowy dziecka wpływa na wszechstronny rozwój jego osobowości.

Etapy rozwoju mowy:

- **Okres melodii** - od urodzenia do 1 roku życia.
Dziecko porozumiewa się z otoczeniem za pomocą krzyku, płaczu, gestów i mimiki; pojawia się głużenie i gaworzenie (brak gaworzenia może sygnalizować, że dziecko nie słyszy).
- **Okres wyrazu** - od 1 roku życia do 2 lat.
Dziecko rozumie o wiele więcej słów i zdań niż jest w stanie samodzielnie wypowiedzieć. Obok wypowiedzianych, przez dziecko samogłosek doskonalą się artykulacja spółgłosek: m, p, b, t, d, n, k, g, ś czasem ć, ź (dziecko wymawia około 300 słów).
- **Okres zdania** - od 2 roku życia do 3 lat.
Dziecko zaczyna mówić zdaniami 2 - 3 wyrazowymi. Nie potrafi jeszcze poprawnie wymawiać wszystkich głosek, ale wie jak powinny one prawidłowo wybrzmiewać. Ze spółgłosek pojawiają się: s, z, c, dz, które wcześniej były zastępowane przez ś, ź, ć dź (dziecko wymawia 1000 - 1500 słów).
- **Okres swoistej mowy dziecięcej** - od 3 do 7 lat.
Dziecko swobodnie porozumiewa się z otoczeniem i opanowuje najtrudniejsze głoski r, sz, ż, cz, dż, lecz w mowie potocznej często

wymienia jak: s, z, c, dz. W 7. roku życia dziecko powinno opanować technikę mówienia pod względem artykulacyjnym, fonacyjnym, składniowym, gramatycznym, z zachowaniem właściwego akcentu, rytmu, melodii (dziecko wymawia około 4000 słów).

Przyczyny zaburzeń mowy

Dziecko uczy się mowy, tak jak wielu innych sprawności, które przeradzają się później w umiejętności. Jednak wśród dzieci są takie które zaczynają mówić wcześniej i ich wymowa jest prawidłowa, i takie które w wieku 7 lat wypowiadają się nieprawidłowo, ich mowa jest niewyraźna i bełkotliwa. Przyczyną tego może być:

- osłabienie słuchu fizycznego,
- opóźnienie lub zaburzenia słuchu fonematycznego,
- mała sprawność narządów artykulacyjnych,
- nieprawidłowości w budowie narządów mowy (wada zgryzu lub uzębienia, rozszczep warg i podniebienia, przykrótkie wędzidełko, za mały lub za duży język, obniżone lub wzmożone napięcie mięśniowe),
- zaburzenia emocjonalne,
- nieprawidłowe wzorce mowy.

Wiek przedszkolny nazywany jest okresem swoistej mowy dziecięcej. Jest to bardzo ważny czas, w którym w małym człowieku rozwija się wiele różnych umiejętności. Dziecko poznaje siebie i swoje możliwości. Musi nauczyć się wyrażać słowami swoje uczucia, lęki i fascynacje. A jak opowiedzieć o tym wszystkim skoro mowa również dopiero się rozwija? Jeśli rozwija się prawidłowo – to dobrze. A jeśli rozwija się nie tak jak trzeba? Może powinniśmy zacząć szukać pomocy?

KIEDY DO LOGOPEDY

- ❖ Kiedy **niemowlę** nie gaworzy, nie powtarza sylab, nie reaguje na słowne zaczepki rodziców, nie zwraca uwagi na otaczające je dźwięki.
- ❖ Kiedy **dziecko roczne** nie przejawia zainteresowania mową.
- ❖ Kiedy **dziecko dwuletnie** nie jest zainteresowane mową lub mówi mało, wypowiada jedynie kilka słów czy dźwięków, nie łączy wyrazów w pierwsze proste zdania.

- ❖ Kiedy dziecko nie nawiązuje kontaktu wzrokowego z osobą do niego mówiącą.
- ❖ Kiedy dziecko porozumiewa się w zdecydowanie mniej zaawansowany sposób od jego rówieśników, np. posługuje się jedynie pojedynczymi słowami, czy sylabami i gestami, podczas gdy jego rówieśnicy mówią o wiele więcej, budują zdania i bardziej złożone wypowiedzi.
- ❖ Kiedy **trzylatek** nie jest rozumiany przez osoby obce.
- ❖ Kiedy **trzylatek** nie buduje zdań, posługuje się pojedynczymi wyrazami i gestami.
- ❖ Kiedy **czterolatek** nie mówi głosek S,Z,C,DZ, np. „spieszczą” wyrazy, mówi „siok” zamiast „sok”.
- ❖ Kiedy **pięciolatek** nie mówi głosek SZ, Ż, CZ, DŻ (np. zastępuje je głoskami S,Z,C,DZ, mówi „safa” zamiast „szafa”).
- ❖ Kiedy **sześciolatek** nie mówi głoski R (zastępując ją głoskami J, L, mówiąc np. „lak” zamiast „rak”).
- ❖ Kiedy dziecko zastępuje głoski dźwięczne ich bezdźwięcznymi odpowiednikami (np. słowo „bułka” brzmi: „półka”, słowo „koza” brzmi: „kosa”).
- ❖ Kiedy dziecko nie wymawia głosek K, G (np. zastępując je głoską T, w efekcie zamiast „kula” mówi „tula”).
- ❖ Kiedy dziecko zniekształca głoski, np. realizuje głoskę R w sposób tylnojęzykowy (R „francuskie”).
- ❖ Kiedy dziecko wsuwa język między zęby wymawiając głoski S, Z, C, DZ, T, D, N, L. W tym przypadku zgłaszamy się **jak najwcześniej, niezależnie od wieku dziecka.**
- ❖ Kiedy nasze dziecko „zacina się” podczas mówienia.

LOGOPEDA RADZI

Niezwykle ważnym zadaniem jest stale wspomagać rozwój mowy dzieci, rozwijać jego mocne strony i pracować nad słabszymi. Dlatego powinniśmy:

- Już od pierwszych dni życia dziecka otaczaj je mową, tzw. „kąpielą słowną”.
- Niech dziecko widzi naszą twarz kiedy do niego mówimy.
- Gdy pojawią się ząbki, podawaj pokarmy stałe – pamiętajmy aby dziecko nauczyło się gryźć i żuć.
- Od najmłodszych lat uczymy dziecko dbałości o higienę jamy ustnej.
- Ogranicz używanie smoczka (max do 1 urodzin).
- Dbajmy o poprawną językowo wymowę, używać prostych i krótkich zwrotów, unikać zdrobnień i spieszczeń (języka dzieciennego).
- Zwracaj uwagę na to, by dziecko oddychało przez nos – gdy oddycha przez usta, szczególnie w czasie snu, poproś pediatrę o ustalenie przyczyny.

- Opowiadaj i czytaj dziecku bajki, wierszyki i wyliczniki.
- Opisuj to czym się bawicie, co rysujecie, co oglądacie... nazywaj przedmioty, opisuj sytuację prostymi zdaniami.
- Słuchaj tego co mówi do Ciebie dziecko, na to zawsze musisz znaleźć czas – dziecko słuchane ma większą potrzebę mówienia.
- Mówmy dziecku, co przy nim robimy, co dzieje się wokół niego. Niech mowa towarzyszy spacerom, zakupom, pracom domowym.
- Pamiętajmy o stadiach rozwojowych, a jeśli dziecko wyraźnie nie realizuje w danym wieku określonego etapu, nie zna np. wystarczającej liczby słów, nie wymawia danych głosek - skonsultuj się z logopedą.

Ćwiczenia warg i policzków

Minki - naśladowanie min:

- wesołej - płaskie wargi, rozciągnięte od ucha do ucha, uśmiech szeroki,
- smutnej - podkówka z warg,
- obrażonej - wargi nadęte,
- zdenerwowanej - wargi wąskie.

Całuski - przesyłanie całusków, wargi wysunięte do przodu, cmokanie.

Rybka - wysuwanie warg do przodu i rozszerzanie na końcu jak u ryb.

Zły pies - naśladowanie złego psa, unoszenie górnej wargi, wyszczerzanie zębów, warczenie psa.

Gorąca zupa - dmuchanie na złożone w kształcie talerza ręce.

Echo - dobitne wymawianie samogłosek a, o, e, u, y, i

Masaż warg - nagryzanie zębami wargi dolnej, potem górnej.

Baloniki - nabranie powietrza i zatrzymanie go w wydętych policzkach, przesuwanie powietrza z jednego policzka do drugiego, balon pękł - dziecko palcami uderza w policzki.

Zajęczy pyszczek - wciąganie policzków do jamy ustnej.

Motorek - parskanie wargami, naśladowanie odgłosu motoru, traktora.

Ćwiczenia języka

Kotki - kotek pije mleko (szybkie ruchy języka w przód i w tył, kotek oblizuje się (czubek języka okrąża szeroko otwarte wargi).

Zmęczony piesek - dzieci naśladowują pieska, który głośno oddycha i język ma mocno wysunięty na brodę.

Sięgnij jak najdalej - kierowanie języka do nosa, do brody, w prawą i w lewą stronę.

Szczoteczka - język to szczoteczka do zębów, która po kolei czyści zęby górne od strony zewnętrznej i wewnętrznej, a następnie zęby dolne z obu

stron. W trakcie zabawy naśladowujemy płukanie buzi wodą powietrze z jednego policzka przechodzi do drugiego itp.

Język na defiladzie - język maszeruje jak żołnierz:

- na raz - czubek języka na dolną wargę,
- na dwa - czubek języka do prawego kącika ust,
- na trzy - czubek języka na górną wargę,
- na cztery - czubek języka do lewego kącika ust.

Koniki - czubek języka uderza o podniebienie i opada na dół. Raz konik idzie wolno, to biegnie, parska, śmieje się iha, iha.

Żabka - dziecko z talerzyka zbiera płatki kukurydziane za pomocą czubka języka, stara się wyciągnąć długi język, jak u żaby.

Język masażysta - czubek języka masuje delikatnie podniebienie, dziąsła na górze i dole, wargi, policzki od środka, próbuje rysować kreseczki, kółeczka.

Ćwiczenia podniebienia miękkiego

- ziewanie,
- kaszlanie,
- płukanie gardła,
- chrząkanie,
- chrapanie,
- zabawy sylabami typu: ku, uku, uk, gu, ugu, kuku

Ćwiczenia policzków

- wypychanie policzków językiem,
- wciąganie policzków do wewnątrz,
- wypychanie policzków powietrzem- balonik

Ćwiczenia oddechowe

- Dmuchanie na piórka, paski papieru
- Przenoszenie za pomocą słomki skrawków papieru
- Oddychanie w pozycji leżącej z zabawką ułożoną na brzuchu tzw. „huśtanie misia”
- Naśladowanie na jednym wydechu śmiechu różnych osób np. dziewczynka: hi, hi, hi, chłopiec: ha, ha, ha, pani: he, he, he, pan: ho, ho, ho.
- Fonacja samogłosek lub spółgłosek /s, z, sz, ż, w, f/ na jednym wydechu podczas zabawy np. jazda samochodem z przedszkola do garażu, droga ślimaka z lasu do domu itp.
- Zabawy fonacyjne samogłoskami aaa..., ooo..., uuu..., eee..., yyy ..., iii...
- Łączenie samogłosek w pary, po trzy aż do sześciu: aaauuu, aaaooouuu itp
- Liczenie na jednym wydechu 1, 2, 3, 4, 5....

Wierszyk logopedyczny

Wszedł pies na płot,
Hau, hau, hau!
Śmiał się z pieska kot,
Miau, miau, miau!
Myszka też się śmiała,
Pi, pi, pi!
A świnka kwiczała,
Kwi, kwi, kwi!
Baranek aż beczał,
Bee, bee, bee!
Kózkę tym rozśmieszał,
Mee, mee, mee!
Koń się śmiał do też,
I ha ha!
Kaczka zresztą też,
Kwa, kwa, kwa!
Indor trzymał się za boki,
Gulu, gulu, guu!
Krówce się wygięły rogi,
Muu, muu, muu!
Osioł do dziś jeszcze ryczy,
I-o, i-o, i-o!
No, a kura gdacząc krzyczy,
Ko, ko, ko, ko, ko!

Literatura:

- Cieszyńska J., Metody wywoływania głosek. Kraków 2012.
- Datkun – Czerniak K., Jak usprawniać mowę dziecka. Kielce 2004.
- Kaczmarek L., Nasze dziecko uczy się mowy. Lublin 1997
- Rodak H., Terapia dziecka z wadą wymowy. Warszawa 1994.

OPRACOWANIE:
MAGDALENA BOREK